

HiT
26

HIZ VE RENK

ÜNİTE

KONU

Konu Anlatımı ve II. Dönem II. Yazılı

SANAYİLEŞME SÜRECİ: ALMANYA

Coğrafi Konumu: Baltık Denizi ve Kuzey Denizi'ne kıyısı bulunan Batı Avrupa ülkesidir.

Yer şekilleri: Almanya'nın güneyinde doğru gidildikçe yükselti artar. Ülkenin güneyinden Alp sıradağları geçer. Önemli akarsuları Ren, Weser ve Elbe nehirleridir. Akarsularında nehir taşımacılığı yapılır. Hamburg halici dünyadaki önemli limanlardan biridir.

İklimi: Ülkenin kuzeyinde okyanusal iklim, güney kesimlerinde ise karasal iklim görülür. Ülke topraklarının yüzde 30'u ormanlarla örtülüdür.

Nüfusu: Nüfusu 82 milyonu aşan ülke, Avrupa'nın yoğun nüfuslu ülkelerindendir. Ren vadisi ve Ruhr Havzası'nda nüfus yoğunluğu fazladır. Ülkedeki yabancıların büyük kısmı da Türklere'dir.

Tarım ve Hayvancılık: Kullanılabilir toprakların yarısından fazlası tarımsal faaliyetlere ayrılmasına ve modern metotlardan dolayı yüksek verim alınmasına rağmen yetiştirilen ürünler ülke ihtiyacını karşılayamamaktadır.

Yer Altı Kaynakları Ülke zengin kömür yataklarına sahiptir. Ruhr Havzası'nda demir madeni bulunur.

Sanayi: Sanayi ürünleri üretimi ülke ekonomisinin temelini teşkil etmektedir. Milli gelirin yarısından fazlası sanayi ürünlerinden sağlanmaktadır. Ülkedeki Ruhr sanayi havzası, sadece Almanya'nın değil, Avrupa'nın en önemli sanayi merkezlerindendir. Almanya'da hemen hemen bütün sanayi kolları bulunmaktadır. Dünyanın en büyük demir-çelik üreticilerindendir. Bunun yanı sıra otomotiv sanayisi çok gelişmiştir.

ALMANYA'NIN SANAYİLEŞME SÜRECİ

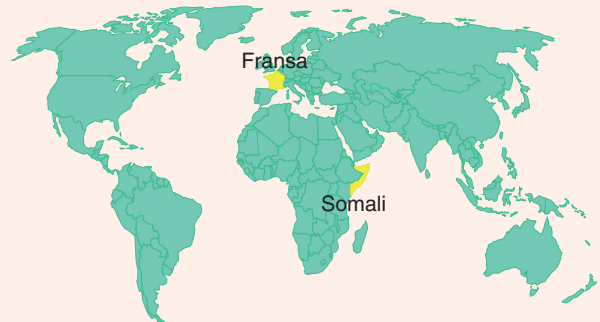
İngiltere'de başlayan sanayileşme süreci başta Avrupa olmak üzere diğer kıtalara yayılmıştır. Avrupa ülkelerinden olan Almanya da bu duruma örnek gösterilebilir. Sanayi teşvikleriyle sanayileşmenin önü açılmıştır. Aynı dönemde Berlin Sanayi Enstitüsü ve Endüstriyel Teknoloji Okulunun kurulmasıyla yurt dışından teknik ve endüstriyel bilgilerin ülkeye girişi sağlanmıştır. Bu dönemde yabancı sanayilerin taklit edilmesiyle geleneksel ev tipi üretimin yerini fabrikalar almaya başlamıştır. Bunun ilk örneği, 1784 yılında Düsseldorf'ta inşa edilen tekstil fabrikasıdır. XVIII. yüzyılın sonlarından itibaren Ruhr Bölge-

si'nde kok kömürleriyle ısıtılan fırınların yer aldığı fabrikalar kuruldu. Bu sayede bölgede bulunan demir madenlerinin işlenmesiyle demir çelik üretiminde artış sağlandı. Almanya'da tekstil sektörü İngiltere'ye oranla daha yavaş gelişmekteydi. Bu durum, Almanya'nın demir yolu sistemi ve makine üretiminin gelişmesine daha fazla önem vermesinden kaynaklanmaktaydı. Buharlı makine kullanımı, fabrikalar ve enerji üretimi dışında gemi taşımacılığını da etkilemiştir. İlk etapta İngiltere ve Belçika'dan ithal edilen lokomotifleri kullanan Almanya, ilerleyen süreçte kendi lokomotiflerini üretmeye başladı. Berlin ve Münih'in lokomotif üretim merkezi hâline geldiği ülkede sanayileşmiş bölgeler demir yolu ağlarıyla birbirine bağlandı. Böylece kömür ve demir madenlerinin sanayi tesislerine hızlı ve kolay bir şekilde taşınması sağlanmış oldu. Ağır sanayinin gelişmesiyle çelik üretiminde artış kaydedildi. Buna bağlı olarak otomotiv, gemi ve silah üretiminde artış sağlandı. Almanya'nın sanayide İngiltere'yi geride bıraktığı bu süreçte kimyasal gübre üretimiyle tarımsal verimde artış kaydedildi. İkinci Sanayi Devrimi'nin Almanya'da başlamasında hükümetin desteği ve teknik okulların açılması etkili olmuştur

TARIM-EKONOMİ İLİŞKİSİ: FRANSA VE SOMALİ

Fransa, Batı Avrupa'da yer alan bir ülkedir. Ülkenin doğusunda İtalya, İsviçre ve Almanya; kuzeydoğusunda Lüksemburg ve Belçika, batısında İspanya, Andora ve Atlas Okyanusu, kuzeyinde ise Manş ve Kuzey denizleri bulunur. AB'nin kurucu ülkelerinden olan Fransa, aynı zamanda Avrupa'nın en önemli tarım ürünü ihracatçılarındandır.

Somali, Afrika'nın en doğu ucunda yer alan bir ülkedir. Ülkenin kuzeybatısında Cibuti, güneybatısında Kenya, kuzeyinde Aden Körfezi ve Yemen, doğusunda Hint Okyanusu, batısında ise Etiyopya yer alır

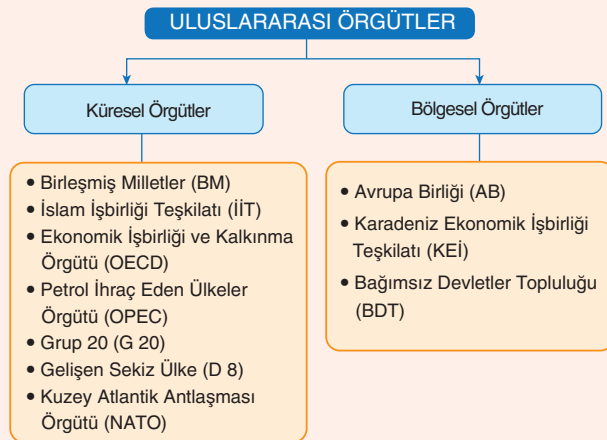


Tarımsal faaliyetlerin yapılış şekli, ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre farklılık göstermektedir. Az gelişmiş ülkelerde tarım, daha çok temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik olarak **eks-tansif** (geleneksel) yöntemlerle yapılır. Bu tür ülkelerde genellikle doğa koşullarının etkili olduğu tarımsal üretimde yıldan yıla dalgalanmalar görülür. Bu nedenle ihtiyacın karşılanamadığı bazı yıllar tarım ürünleri ithal edilmektedir. **Somali** bu durumdaki ülkelere örnek verilebilir. Tarım topraklarının bakımsız olduğu az gelişmiş ülkelerde tarımda sulama, gübre ve ilaç kullanımları azdır. Makineden çok insan ve hayvan gücünün kullanıldığı bu ülkelerde tarımsal verim yeterli değildir. Benzer şekilde hayvancılıktan elde edilen verim de düşüktür. Az gelişmiş ülkelerde tarım sektöründe çalışan nüfus diğer sektörlerden fazla olmasına rağmen tarımdan elde edilen gelir azdır. Afganistan, Nijer, Surinam, Uganda, Kenya, Sudan, Somali, Lesotho gibi az gelişmiş ülkeler, ekstansif tarım yöntemlerinin yapıldığı ülkelere örnek verilebilir.

İ Gelişmiş ülkelerde tarımsal faaliyetler, ülke ihtiyacını karşılamasının yanı sıra sanayi ham maddesi elde etmek veya ihracat amacıyla yapılır. Bu tür ülkelerde tarım **entansif** (modern) yöntemlerle yapılır. Bu yöntemle tarımsal alanlardan üst düzeyde verim elde edilebilmektedir. Benzer şekilde hayvancılıktan elde edilen verim de fazladır. Doğa koşullarının etkisinin daha az olduğu entansif yöntemde tarımda kaliteli tohum, sulama, gübre ve ilaç kullanımları planlı olarak yapılır. Tarımda makine kullanımının fazla olduğu gelişmiş ülkelerde insan gücüne duyulan ihtiyaç azdır. Gelişmiş ülkelerde tarımdan elde edilen gelir yüksektir. ABD, Hollanda, Fransa entansif tarım yöntemlerinin yaygın olduğu bazı ülkelerdir.

KÜRESEL VE BÖLGESEL ÖRGÜTLER

İ I. ve II. Dünya Savaşlarından sonra çeşitli sorunların çözümü için birçok siyasi örgüt kurulmuştur.



a) Küresel Örgütler

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra savaşı kazanan ülkeler tarafından kurulmuştur. Amaç savaş sonucunda ortaya çıkacak olan sorunları çözmektir. Türkiye Birleşmiş Milletler 'in kurucu üyeleri arasında yer alır. Fransa, İngiltere, Rusya, Çin ve ABD veto hakkına sahip ülkelerdir. Bu ülkelerin onaylamadığı kararlar yürürlüğe girmez. Güvenlik Konseyi 10 geçici üye ile konseyin daimi üyeleri olan ülkelere oluşur. Konseyin amacı uluslararası anlaşmazlığa yol açabilecek her türlü çekişmeli durumu soruşturmak, silahsızlanmayı denetlemek ve saldırganlara karşı önlem almaktır. Uluslararası Adalet Divanı, Birleşmiş Milletler 'in yargı organıdır. Merkezi Hollanda'nın Lahey kentinde bulunur. Birleşmiş Milletlere bağlı bazı kuruluşlar; Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslararası Para Fonu (IMF), Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), Dünya Bankası (WB), Dünya Sağlık Örgütü (WHO)

NATO (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Rusya'ya karşı ABD'nin desteğini alarak Avrupa'nın güvenliğini sağlamak için kurulmuş örgüttür. 1949 yılında Washington'da kurulmuştur. Türkiye bu örgüte 1952 yılında üye olmuş ve yapılan anlaşma çerçevesinde Kore'ye asker göndermiştir. Üye ülkelerden herhangi birinin toprak bütünlüğü, siyasi bağımsızlığı ve güvenliği tehlikede olduğunda veya üye ülkelerden birine yapılan saldırıda tüm üye ülkelerin birlikte hareket etmesi kararlaştırılmıştır.

OPEC (Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü)

Dünya petrol rezervinin büyük kısmına sahip 5 ülke tarafından 1960 yılında Bağdat'ta kurulmuştur. Kurucu ülkeler; Suudi Arabistan, İran, Kuveyt, Irak ve Venezüella'dır. Bu ülkeler aynı zamanda yeni ülkelerin kuruluşa katılmasında veto hakkına da sahiptir. OPEC, petrol fiyatlarının ve üretim miktarlarının belirlenmesinde etkin bir role sahiptir.

İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT); 1969 yılında İslam Konferansı Örgütü (İKÖ) adıyla İsrail'in işgali altındaki Mescidi Aksa'nın (Kudüs) yakılmasının İslam dünyasında uyandırdığı tepki üzerine kurulmuştur. Örgütün ismi 2011 yılında İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) olarak değiştirilmiştir. Merkezi Suudi Arabistan'ın Cidde şehrinde olan İİT'nin 57 üye ülkesi bulunmaktadır. İslam İşbirliği Teşkilatı'nın amacı; İslam dünyasının hak ve çıkarlarını korumak, üye ülkeler arasındaki iş birliği ve dayanışmayı güçlendirmektir. Ayrıca ülkemiz, 2016-2019 yılları arasında ilgili teşkilatın dönem başkanlığını üstlenmiştir.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)

30 Eylül 1961 tarihinde Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü'nün (OEEC) yerine geçmiştir. Türkiye OECD'nin kurucu üyeleri arasında yer almaktadır. OECD'ye üye olan veya üyelik talebinde bulunan ülkeler; sosyo-ekonomik yaşamda demokrasi, insan hakları ve birey özgürlüğünü vazgeçilmez değerler olarak benimsemiştir.

G-20 (Group of 20); Dünyanın bazı bölgelerinde yaşanan finansal krizlere bağlı olarak 1999 yılında ABD ve Kanada Maliye bakanlarının öncülüğünde Washington'da kurulmuştur. Uluslararası ekonomik iş birliğini artırmayı hedeflemektedir. Üye ülkeler, dünyada üretilen bütün mal ve hizmetlerin parasal değerinin yaklaşık %85'ine, küresel ticaretin de %75'ine sahip durumdadır.

Gelişen Sekiz Ülke (D-8); Üye ülkeler arasındaki ekonomik ve ticari iş birliğini ön planda tutarak gelişmekte olan ülkelerin dünya ekonomisindeki konumunu iyileştirmeyi amaçlayan bir kuruluştur. D-8, 15 Haziran 1997'de İstanbul'da kurulmuştur. D-8 üyesi ülkelerin aynı zamanda İİT'ye de üyeliği bulunmaktadır.

Örgüte üye olan ülkeler; Türkiye, İran, Pakistan, Bangladeş, Malezya, Endonezya, Mısır ve Nijerya'dır.

**b) Bölgesel Örgütler****AVRUPA BİRLİĞİ**

18 Nisan 1951'de Belçika, Hollanda, Lüksemburg, Almanya, İtalya ve Fransa tarafından Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu olarak kuruldu. 25 Mart 1957 yılında imzalanan Roma Antlaşmasıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu kurulmuş, yine bu antlaşma ile üye ülkeler arasında tarım, ulaştırma, ekonomik birliklerin kurulması ortak güvenlik ve dış politikaların belirlenmesi gibi konular amaçlanmıştır. Günümüzde Maastricht Antlaşması (1992), Amsterdam Antlaşması (1999) ve Nice Antlaşması (2003) ile Avrupa Birliği bazı ülkeler dışında para-

sal birliğe girmiş (AVRO), ortak dışişleri ve güvenlik politikası belirlenmiş, adalet ve içişlerinde işbirliğine karar verilmiştir. Türkiye aday ülkelerdendir. İngiltere (Birleşik Krallık) halk oylaması ile üyelikten çıkmıştır.

KEİ (KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ ÖRGÜTÜ)

25 Haziran 1992'de İstanbul'da düzenlenen zirve ile kurulmuştur. Birliğin amaçları arasında üye ülkelerin ticari, ekonomik ve teknolojik işbirliği içinde olmalarıdır.

Türkiye, Rusya, Bulgaristan, Romanya, Ukrayna, Gürcistan, Arnavutluk, Azerbaycan, Ermenistan, Moldova, Yunanistan ve Sırbistan kuruluşu üye ülkelerdir.

Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT)

8 Aralık 1991 tarihinde Rusya Federasyonu, Beyaz Rusya ve Ukrayna arasında yapılan anlaşma ile oluşturulmuş bölgesel bir örgüttür. BDT'ye 21 Aralık 1991 tarihinde Azerbaycan, Kazakistan, Ermenistan, Kırgızistan, Moldova, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan katılmıştır.

Bağımsız Devletler Topluluğu, siyasi bir örgüt olarak kurulmasına rağmen zamanla üye ülkeler arasında yapılan ekonomik işbirliği ve ortaklık anlaşmalarıyla ekonomik bir özellikte kazanmıştır.

ÇEVRE SORUNLARI

Fosil yakıtlarla çalışan araçlar ve termik santraller, sanayi faaliyetleri çevresel sorunlara neden olmaktadır. Sanayi Devrimi'nden sonra çevre sorunları artış göstermiştir.

Su Kirliliği: Sanayi atıklarının sulara karışması, tarımsal ilaçların bilinçsiz kullanımı, evsel atıkların rastgele doğaya bırakılması su kirliliğine neden olan bazı faktörlerdir.

Toprak Kirliliği: Toprak kirliliği, katı, sıvı ve radyoaktif atık ve kirleticiler tarafından toprağın fiziksel ve kimyasal özelliklerinin bozulmasıdır.

Hava Kirliliği: Havada katı, sıvı ve gaz şeklindeki yabancı maddelerin insan sağlığına, canlı hayatına ve ekolojik dengeye zarar verecek miktar, yoğunluk ve uzun sürede atmosferde bulunmasıdır.

Londra Tipi Hava Kirliliği: Fosil yakıtlarının tüketimi ile oluşan kükürtoksitler duman ve sisle karışarak yerleşim biriminin üzerinde yoğun bir tabaka oluşturmaktadır.

Los Angeles Tipi Hava Kirliliği: Egzozlardan çıkan gazların güneş ışınlarının etkisiyle karbondioksit dönüşmesi sonucu oluşur.

Besin Kirlenmesi: Endüstriyel atıklar, tarımda kullanılan kimyasal ilaçlar, evsel atıklar olan deterjan gibi maddeler; su, hava veya topraktan besin zincirini oluşturan tüm canlılara ve insana geçerek sağlık sorunlarına yol açar.

Radyoaktif Kirlenme: Radyoaktif maddeye sahip radyasyonlu ürünler, besin zinciri ile insanlara ve diğer canlılara geçer. Nükleer santraller, elektronik atıklar ve cep telefonları radyoaktif kirliliğe neden olur.

Ses Kirliliği: Bu kirliliğe motorlu araçlar, uçak ve demiryolu araçları, inşaat çalışmaları, sanayi kuruluşları neden olmaktadır. 90 – 120 desibel arası gürültüler organ ve kulak rahatsızlıklarına neden olmaktadır.

MADENLER VE ENERJİ KAYNAKLARINA AİT KULLANIMIN ÇEVRESEL ETKİLERİ

Termik Santraller ve Çevre Sorunları

- ☞ Termik santrallerde, elektrik enerjisi üretimi için fosil yakıtlar kullanılmaktadır. Özellikle kömür ile çalışan santrallerden çevreye yayılan maddeler, birçok çevre sorununa neden olmaktadır.
- ☞ Bu sorunlardan en önemlisi havaya karışan gazların atmosferin yapısını değiştirmesidir. Bu da insanlarda solunum yollarına dayalı rahatsızlığa neden olur.
- ☞ Havaya karışan gazların yağışla tekrar yeryüzüne inip, kullanım suyuna karışması ve bu santrallerde soğutma amaçlı kullanılan suların akarsu, göl, deniz gibi su kaynaklarına karışması da sorun oluşturur.
- ☞ Bu tür tesislerin olduğu bölgelerde asit yağmurları oluşur.
- ☞ Asit yağmurları bitkilere, toprağa, tarihi yapılara zarar verir. Güneş, rüzgâr ve jeotermal gibi yenilebilir enerji kaynaklarının kullanımı sırasında bazı sorunlar oluşmaktadır. Örneğin rüzgâr santralleri için geniş araziye ihtiyaç vardır, gürültü çıkarması ve kuş ölümlerine neden olması da bu alanda oluşan sorunlardır.

Küresel Isınma ve Sera Etkisi: Özellikle fosil yakıtlarının kullanımı sonucu atmosfere karışan karbondioksit, sera etkisi yaparak, sıcaklığın artmasına neden olur. Küresel ısınma sonucunda kutup çevrelerindeki buzullar eriyecek, deniz sevi-

yesi yükselecektir. Küresel ısınmanın olumsuz sonuçlarını en aza indirmek amacıyla Kyoto Protokolü imzalanmıştır. Buna göre sera etkisi yapan gazların salınımı azaltılacak ve yeni teknolojiler kullanılacaktır.

Asit Yağmurları: Sanayileşmeye bağlı olarak havaya karışan bazı gazların atmosferdeki su buharıyla birleşerek, yeryüzüne yağış olarak düşmesiyle asit yağmurları oluşmaktadır. Asit yağmurlarına, egzoz gazları, termik santrallerde fosil yakıtlarının yanmasıyla açığa çıkan gazlar neden olmaktadır. Asit yağmurları nedeniyle insanlarda solunum yolları enfeksiyonu, kronik bronşit ve akciğer kanseri gibi hastalıklar ortaya çıkar.

Ozon seyrelmesi: Stratosfer katmanında bulunan Ozon tabakası koruyucu bir tabakadır. Bu tabaka Güneş'ten gelen ultraviyole (morötesi) ışınların yeryüzüne gelmesini engeller. Ozon tabakasının incelmeye neden olan gazlar buzdolapları, klimalar, spreyler, suni köpüklerde kullanılan CFC'lerdir. Ozon tabakasındaki seyrelmenin devam etmesi sonucunda, cilt kanseri, göz hastalıkları, bağışıklık sisteminin zayıflaması, ekolojik dengenin bozulması gibi sorunlar artarak devam edecektir.

Orman Tahribi

- ☞ Ormanların ekosistemdeki dengede önemli işlevi vardır. Fotosentez yaparak karbondioksit ve oksijen dengesini sağlar.
- ☞ Ormanlar çeşitli nedenlerle tahrip edilmektedir. Bunlar;
 - ➔ Tarım ve yerleşim alanı açma,
 - ➔ Orman yangınları,
 - ➔ Odun üretme,
 - ➔ Ormanlardan inşaat ve sanayi malzemesi elde etme gibi nedenlerden dolayı, ormanlar tahrip edilmektedir.

Çölleşme, kuraklık ve erozyon

- ☞ Yağışın az, su kaynaklarının yetersiz, kurak mevsimlerin uzun, toprağın ince ve gevşek, bitki örtüsünün seyrek olduğu alanlarda çölleşmenin daha hızlı olduğu söylenebilir.
- ☞ Çöller ve çölleşmeye yatkın kesimler, karaların yaklaşık %47'sini oluşturmaktadır.
- ☞ Afrika'nın kuzeyinde kuraklığın etkisiyle her geçen yıl bozulan toprakta çölleşme şiddetlenmektedir.
- ☞ Bitki örtüsü tahribatı büyük ölçüde insan etkisinden kaynaklandığı için bu sorunun ortaya çıkması beşerî faaliyetler ile ilgilidir.

Bitki türlerinin tahribi ve hayvanların neslinin tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olması,

- Biyoçeşitliliğin hızla azalmasında etkili olan başlıca faktörler; madencilik faaliyetleri, tarımsal faaliyetler, şehirleşme ve artan enerji ihtiyacı şeklinde sıralanabilir.
- Kimyasal atıklar ve zirai ilaçlar, ulaştığı her yerde birikerek çevreye ciddi hasarlar vermektedir. Göl ve haliçlerde biriken kimyasallar; yırtıcı balık, kuş, yunus ve diğer memeli türlerine kalıcı zararlar vererek bu canlıların yok olma süreçlerini hızlandırmaktadır.
- Uluslararası Doğayı Koruma Birliği'nin (IUCN) hayvan türlerinin korunmasına yönelik hazırladığı raporda şu an dünya üzerindeki türlerin %25'inin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu, 24 memeli türünün yok olma sınırında yer aldığı ve geçen 100 yıllık süreçte 1000 kadar türün neslinin tükendiği belirtilmektedir

Karbon Döngüsüne İnsan Müdahaleleri: Karbondioksit gazı sera etkisi yaptığı için bu gazın artışı küresel ısınma başta olmak üzere birçok çevre sorununu da beraberinde getirir.

Karbon döngüsünün bozulmasında etkili olan faktörler: Fosil yakıtlarının kullanımının artması, ormanların yok edilmesi, sanayi faaliyetlerinin artması gibi gelişmeler atmosferdeki karbondioksit oranını arttırmıştır.

ATIKLAR ve ATIKLARDAN KORUNMA

Atık, kullanılmış, artık istenmeyen ve çevre için zarar oluşturan her türlü maddedir. Atıklardan bir kısmı, kısa bir sürede parçalanarak tekrar doğaya dönmektedir. Bir kısmı ise yüzlerce yıl doğada kalarak, doğal dengeyi bozmaktadır.

Katı atıklar: Katı atıkların başlıcaları evsel, tıbbi, endüstriyel ve tarımsal katı atıklardır. Ayrıca, inşaatlardaki taş, moloz ve beton gibi atıklar da katı atıklar arasında yer alır. Cam şişe 4000 yıl, plastik şişe 1000 yıl, piller 100 yıl, sakız 5 yıl, kâğıt 5 ay doğada kalır.

Sıvı atıklar: Atık yağlar, kimyasal sıvılar, fabrika atık sıvıları, kanalizasyon suları gibi atıklar sıvı atıklardır.

Gaz Atıkları: Fosil yakıtlar (petrol, kömür, lpg), egzoz gazları, orman yangınları, kimyasal yangınlar ve nükleer santraller hava kirliliğine neden olan zehirli gazlar yaymaktadırlar. Gaz atıklar hava kirliliğine neden olarak başta kanser ve bronşit gibi hastalıklara neden olmaktadır.

GERİ DÖNÜŞÜM

Hızla tükenen kaynakların yanı sıra yaşanan çevre kirliliği, sürdürülebilir kaynak kullanımını daha önemli hâle getirmiştir.

- Gelişmiş ülkelerin öncülüğünde değerlendirilebilir atıkların geri kazanılması yoluyla mevcut kaynakların daha verimli kullanılması amaçlanmaktadır.

Geri dönüşüm, atıkların birtakım işlemlerden geçirildikten sonra ikinci bir ham madde özelliği kazanmasını sağlamaktır. Geri dönüşüm sayesinde doğadaki kaynaklar korunmakta, enerji tasarrufu sağlanmakta, atık miktarı azalmakta, çöp alanlarının ömrü uzamakta ve ekonomiye katkı sağlanmaktadır.

- Geri dönüşümün ilk basamağı atıkların kaynağından ayrılarak toplanmasıdır. Böylece aynı tür atıkların çöple karışarak kirlenmesi önlenerek bir yerde toplanması sağlanmaktadır. Bu amaçla imal edilen atık toplama kutuları farklı renklere sahiptir.
- Geri dönüşümün ikinci basamağı, ayrı toplanan değerlendirilebilir atıkların uygun araçlarla geri dönüşüm tesislerine taşınmasıdır.
- Geri dönüşümün üçüncü basamağı ise bu atıkların geri dönüşüm tesislerinde işlenmesidir.
- Plastik, metal, cam ve kâğıt atıklar geri dönüşüm tesislerinde işlenerek tekrar kullanıma sunulmaktadır.

Cam ambalajlar, en sağlıklı ve geri dönüşüm oranı en yüksek ambalaj çeşididir. Cam atıklar renklerine göre ayrılarak cam tozu hâline getirilir. Cam tozu; kum, kireç taşı ve soda külü ile karıştırıldıktan sonra yüksek sıcaklıkta şekillendirilerek yeni ürünlere dönüştürülür. Kırık camların eritilerek yeniden değerlendirilmesinde %32 oranında daha az enerji harcanır. Bir tane cam şişe geri dönüştürüldüğünde 100 vatlık bir ampulün dört saatte harcadığı kadar enerji tasarrufu sağlanmış olur.

1. Toplumsal gelişme süreci içerisinde oluşan, bir topluma veya halk topluluğuna özgü sanat eserleri, inanç, dil, din, düşünce, tutum, davranış, örf, âdetler gibi maddi ve manevi değerlere kültür denir.

Aşağıdakilerden hangisi kültürü etkileyen faktörler arasında yer almaz?

- A) Komşu kültürler
B) Teknolojik gelişmeler
C) Coğrafi konum
D) Başlangıç boylamına göre konum
E) İklim

2. Aşağıdaki ülkelerden hangisi Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin daimi üyelerinden biridir?

- A) Yunanistan B) Türkiye C) Japonya
D) Fransa E) Endonezya

3. Dünyadaki kültür bölgeleri ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi doğru değildir?

- A) Kültür bölgelerinin oluşturulması, kültürü oluşturan maddi ve manevi unsurların çeşitli olmasından dolayı oldukça güçtür.
B) Her kültür bölgesinin kendine özgü birtakım özellikleri vardır.
C) Kültür bölgelerinin oluşturulmasında kültüre ait ana unsurlar dikkate alınır.
D) Tek bir kültürel unsurun dağılışı genelde farklı coğrafyalardaki başka unsurlarla denk düşer.
E) Kültür bölgelerinin oluşturulmasında dil ve din öne çıkan iki önemli unsurdur.

4. Sulama, gübreleme, ilaçlama ve kaliteli tohum gibi uygulamalardan bilimsel yöntemlerle yararlanılan tarım metoduna entansif (modern) tarım denir.

Aşağıdakilerden hangisi bu tarımsal yöntemin yaygın olduğu ülkelerden biridir?

- A) Pakistan B) Lesotho C) Belçika
D) Venezuela E) Hindistan

5. Paleolitik Çağ'da avcılık ve toplayıcılıkla yaşamını devam ettiren insanlar, hayvan ve bitki türleri bakımından zengin olan Anadolu'yu yurt edinmiştir. Bu dönemde mağara ve ağaç kovuklarında yaşayan insanlara ait izlere Anadolu'nun çeşitli yerlerinde rastlanmaktadır.

Aşağıdakilerden hangisi Paleolitik Çağ'da Anadolu'da kurulan yerleşmelerden biri değildir?

- A) Yarımburgaz (İstanbul)
B) Tekkeköy (Samsun)
C) Karain (Antalya)
D) Beldibi (Antalya)
E) Çatalhöyük (Konya)

6. Mevcut coğrafi konum ve sahip olunan zengin kaynaklar sayesinde Anadolu'da güçlü imparatorluklar kurulmuştur. Anadolu uygarlığının gelişmesinde Roma İmparatorluğu'nun büyük katkısı olmuştur.

Roma İmparatorluğu ve Anadolu medeniyetine etkisi ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi doğru değildir?

- A) Romalılar, Anadolu'nun birçok yerinde ticareti geliştirmek amacıyla yollar inşa etmiştir.
B) Bu medeniyetten günümüze ulaşan hamam, tiyatro, saray, su kemerleri ve köprüler bulunur.
C) Anadolu, Romalılardan sonra Doğu Roma olarak bilinen Bizans İmparatorluğu'nun uzun süreli hâkimiyetine girmiştir.
D) İstanbul, Doğu Roma İmparatorluğu'na başkentlik yapmıştır.
E) Osmanlı Devleti döneminde Bizans İmparatorluğu'ndan kalan tüm eserler yok edilmiştir.

7. Doğa koşullarının etkisinin daha az olduğu entansif yöntemde tarımda kaliteli tohum, sulama, gübre ve ilaç kullanımları kontrollü ve planlı bir şekilde yapılır.

Aşağıdaki ülkelerden hangisinde bu uygulamalar daha az yapılır?

- A) Fransa B) Belçika C) Hollanda
D) Japonya E) Libya

8. Az gelişmiş ülkelerde tarım sektöründe çalışan nüfus diğer sektörlerden fazla olmasına rağmen tarımdan elde edilen gelir azdır.



Dünya haritasında gösterilen ülkelerden hangisinde tarım sektöründe çalışanların oranı daha fazladır?

- A) ABD B) Almanya C) Nijerya
D) Japonya E) Avustralya

9. Aşağıdakilerden hangisi dünyada sanayi devrimini başlatan olay kabul edilir?

- A) Buhar makinesinin bulunması
B) Demirin eritilmesi
C) Demir yolu ulaşımın başlaması
D) İnternetin bulunması
E) Elektrğin bulunması

10. Dünyada Sanayi Devrimi bir bölgede başlamış ve bu bölgeden diğer bölgelere geçmiştir.

- I. İngiltere
II. Almanya
III. ABD

Yukarıdaki ülkelerin sanayileşmeye geçiş sıralaması hangisinde doğru verilmiştir?

- A) I - II - III B) I - III - II C) II - III - I
D) II - I - III E) III - I - II

11. Tarım faaliyetlerinin ekstansif yöntemlerle yapıldığı Somali'de hayvancılık faaliyetleri ile ilgili aşağıdaki-lerden hangisi söylenemez?

- A) Doğadaki şartlar üretim üzerinde etkilidir.
B) Yağışın yetersiz olduğu dönemlerde mera hayvancılığında verim düşer.
C) Hayvanlardan alınan et ve süt verimi düşüktür.
D) Uzun bir sahil şeridine sahip olmasına rağmen balıkçılık gelişmemiştir.
E) Yem üretimi fazla olduğu için besi hayvancılığı yaygındır.

12. Gelişmiş ülkelerde entansif tarım yöntemleri uygulanırken, az gelişmiş ülkelerde ekstansif tarım yöntemleri uygulanır.

Aşağıda tarım yöntemleri ve bu yöntemleri uygulayan ülke eşleştirmelerinden hangisinde yanlışlık yapılmıştır?

Entansif tarım	Ekstansif tarım
A) Hollanda	Hindistan
B) Belçika	Lesotho
C) Fransa	Somali
D) Pakistan	Avustralya
E) Japonya	Nijerya

13. İnsani Gelişme Endeksi, ülkelerin ortalama yaşam uzunluğu, okuryazar oranı ve yaşam düzeyi açısından ölçülmesi sonucunda hazırlanmaktadır.



Buna göre haritada gösterilen ülkelerin hangisinde bu endeks daha yüksektir?

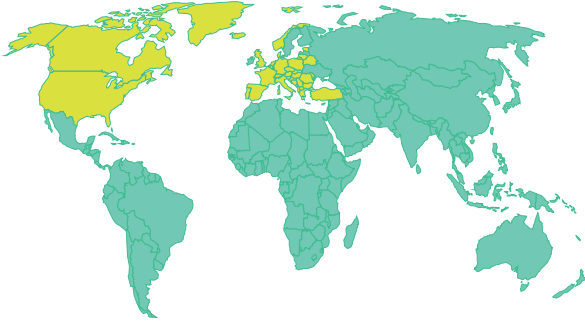
- A) Venezuela B) Angola C) Kazakistan
D) Sudan E) Avustralya

14. Temiz ve çevre dostu bir enerji olan rüzgâr, genel olarak maliyeti düşük bir enerji kaynağıdır. Bununla birlikte rüzgâr enerjisi üretiminde bazı olumsuzluklar vardır.

Aşağıdakilerden hangisi rüzgâr enerjisi üretimindeki olumsuzluklardan değildir?

- A) Rüzgârların esme yönünün düzenli olmaması
- B) Rüzgâr santralleri için geniş alanlara ihtiyaç duyulması
- C) Rüzgâr türbinlerinin gürültülü çalışması
- D) Rüzgâr hızını etkilemesi
- E) Kuş ölümlerine neden olması

15. Aşağıdaki haritada NATO üyesi olan ülkeler gösterilmiştir.



Haritada gösterilen ülkeler arasında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Kanada
- B) İspanya
- C) Türkiye
- D) Fransa
- E) Ukrayna

16. Birleşmiş Milletler'in ana organlarından biri olan Adalet Divanı aşağıda verilen şehirlerden hangisinde bulunur?

- A) Lahey (Hollanda)
- B) New York (ABD)
- C) Paris (Fransa)
- D) Washington (ABD)
- E) Brüksel (Belçika)

17. Biyokütle, enerji üretiminde kullanılan yenilenebilir bir kaynaktır.

Aşağıdakilerden hangisi biyokütle enerji üretiminin ortaya çıkardığı avantajlı durumlardan biri değildir?

- A) Kırsal alanlarda iş imkânları oluşturması
- B) Biyokütlenin yanması sonucu daha az karbon salınımının olması
- C) İklim şartlarından etkilenmesi
- D) Hemen her yerde enerji üretiminin yapılabilmesi
- E) Depolanabilir olması

18. Jeotermal enerji, temiz ve yenilenebilir özelliğe sahip olup bu kaynaklardan enerji üretiminde bazı olumsuzluklar vardır.

Aşağıdakilerden hangisi jeotermal enerji üretimindeki olumsuzluklardan biri değildir?

- A) Santrallerden çevreye bırakılan zararlı gazlar ve çözülmüş mineraller içeren sıcak sular, canlı yaşamını olumsuz etkiler.
- B) Nehirlere bırakılan sıcak sular nehirde oksijen yetersizliğine neden olarak ekolojik dengeye zarar verir.
- C) Nehre bırakılan sıcak suyun yüksek miktarda zararlı mineraller içermesi, burada yaşayan canlıları olumsuz etkiler.
- D) Jeotermal santral bölgelerinde sağlık turizmi gelişme göstermez.
- E) Santrallerden bırakılan kontrolsüz akışkanlar yer altı sularını kirletir.

19. Petrol taşıyan tankerler kaza yapabilir ve binlerce ton petrol denize dökülebilir.

- I. Deniz kuşları
- II. Balinalar
- III. Susamurları

Tanker kazaları sonucunda yukarıdaki verilenlerden hangileri zarar görür?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) I, II ve III

20. Aşağıdaki tabloda dünyadaki küresel ve bölgesel örgütler gösterilmiş ve bir örgüt yanlış gruba yazılmıştır.

Küresel Örgütler	Bölgesel Örgütler
<ul style="list-style-type: none"> - Birleşmiş Milletler - İslam İşbirliği Teşkilatı - Grup 20 - Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü - Gelişen Sekiz Ülke 	<ul style="list-style-type: none"> - Avrupa Birliği - Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü - Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı - Bağımsız Devletler Topluluğu

Tablodaki hangi örgütün bulunduğu yer yanlıştır?

- A) İslam İşbirliği Teşkilatı
- B) Avrupa Birliği
- C) Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
- D) Gelişen Sekiz Ülke
- E) Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı